

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput III. (a) Eugenius III. Presbytero Æsculapio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

luntate contrahuntur, utriusque voluntate dissolvi debent, juxta nostrum textum: quem intellectum Abbatis sequitur Germonius *lib. 2. animadv. cap. 7.* quod etiam in ceteris omnibus contractibus procedit, in quibus nisi utriusque concurrat voluntas, non dissolvitur contractus; & uno petente, compellitur alter adimplere, ut in contractu societatis, de quo loquitur, & probatur in *l. actiones 65. cum suis §§. ff. pro socio.* Sed difficile est ad concordiam reducere verba illa inter se pugnantia, videlicet textum in *d. cap. ex literis*, & in *d. cap. requisivit*; nam in *d. cap. ex literis*, probatur, quod si sponsalia jurata sint, compellendus est qui renuit adimplere per censuram ecclesiasticam: at verò in *d. cap. requisivit*, è converso probatur, quod etiam quando sponsalia jurata sunt, non est compellendus, sed monendus, cum matrimonia spontanea esse debeant, aliàs enim infelices solent exitus habere. De quorum jurium concordia agunt Covarr. in *4. 1. p. cap. 5.* Germonius *lib. 2. animadv. cap. 5.* Sarmento *lib. 2. select. cap. 5. à num. 2.* In qua difficultate sentire videtur D. Thomas in *4. d. 27. quest. 2. art. 1. ad 2.* neminem esse cogendum contrahere, sed si monitus non acquiescat, relinquendum esse, & nequaquam excommunicandum, nam cum excommunicationis metus sit cadens in virum constantem, contrahens matrimonium invitus, & per excommunicationem coactus, nulliter contraheret. Sequitur Germonius de *sacr. immunit. lib. 3. cap. 21. num. 86.* Manuel Rodriguez *lib. 1. summ. cap. 244. num. 1.* Alii verò dicunt, cogendum esse, quando sponsalia jurata sunt, ut in *d. cap. ex literis*, ubi rationem reddit textus, cur sit cogendus, ibi: *Quia contra juramentum venire periculosum est.* Hanc sententiam amplectitur P. Greg. 2. part. *synagm. lib. 8. cap. 2. num. 8.* Seraphinus de *privileg. juramenti, privileg. 138. num. 2.* Sed ego puto, non esse discrimen constituendum in sponsalibus, sive juratis, sive non. Semper namque sponsus compellendus est adimplere promissum: ita tamen ut sit prius admonendus, & si renuat, per censuram cogendus sit, nisi quando aliis ex circumstantiis iudex pru-

denter arbitretur, gravia mala timeri, & scandala; & ita dum textus in *d. cap. ex literis*, docet cogendum esse, debet intelligi non obstante causa rationabiliter: textus verò in *d. cap. requisivit*, dum docet non esse cogendum, intelligi debet quando iusta causa adit, quasi in *d. cap. ex literis*, proponatur regula, & in *d. cap. requisivit*, exceptio reg. læ. Vel potest exponi textus in *d. cap. requisivit*, in illis verbis, *monenda est potius quam cogenda*, id est prius monenda. Est ergo generaliter statuendum, sponsum renuentem compellendum esse adimplere: primò quia iudex tenetur ex officio compellere ad reddendum unicuique quod suum est: sed contrahens sponsalia tenetur ex officio fidem servare: ergo ad id cogi debet, etiamsi promissio non sit jurata, nam semper est verum dicere, sive sponsalia sint jurata, sive non, sponsum non adimplentem peccare contra iustitiam; Ecclesia enim non solum jurantem, verum & simpliciter promittentem compellit adimplere promissionem, *cap. juramenti 22. quest. 5. probavitate in cap. 1. de pœt.* Nec interest, quod in *d. cap. ex literis*, ad coactionem juramentum expendatur, quia id non refertur ex eo, quod deficiente juramento non esset sponsus compellendus, sed solum narratur facti species. Quando verò adest iusta causa discedendi a sponsalibus, rectè dicimus, sponsum non esse cogendum, quia Ecclesia semper consuevit minus malum permittere ad majus vitandum; & majus malum est cogere ad matrimonium contrahendum cum scandalo, aut perpetuo odio, quam sponsaliorum fidem frangere, ut docuerunt Covarr. in *4. 1. p. cap. 4. in princip. num. 3.* & relati à Gutierrez. de *juram. confirm. 2. part. cap. 51. num. 4.* & *lib. 1. canonic. cap. 18.* Sanch. de *matr. lib. 1. disp. 29. n. 4.* Et si adhuc infestus, eum qui censuris Ecclesiæ coactus contrahit matrimonium, non sponte, sed invitum illud celebrare, & per consequens matrimonium nullum esse: Respondeo hujusmodi coactionem justam esse, & matrimonium tantum nullum reddi per injustam coactionem celebratum, ut docuerunt Sanch. ubi supra, Luna, & Arellan. *lib. 4. anti. n. 1.* & latius dicemus in *c. cum locum, hoc tit.*

CAPUT III.

(a) Eugenius III. Presbytero Æsculapio.

Juvenis ille, qui puellam nondum (b) septennem duxit, quamvis ætas (c) repugnet, ex humana tamen fragilitate forsitan tentavit, quod complere non potuit. Quia igitur in iis, quæ dubia sunt, quod certius æstimamus, tenere (d) debemus, cum propter honestatem Ecclesiæ, quia ipsa conjux ipsius fuisse dicitur; tum propter prædictam dubitationem, mandamus tibi, ut consobrinam ipsius puellæ, quam postmodum duxit, ab eo dividas.

NOTÆ.

1. (a) *Eugenius P. ad a.* Ita legitur in hac sexta compilatione, in prima autem, *sub hoc tit. c. 18.* legitur Eugenius III. presbytero Æsculapio: post Concil. verò Later. *p. 12. cap. 8.* pro presbytero, ponitur Episcopo, & rectè, cum cognitio causarum matrimonialium (ut præfens erat) ad Episcopum spectet, *cap. accedentibus, de privileg. probavi in c. ut lite non contest.* Rectè etiam legitur Eugenius III. nam ille præcessit Alexandrum III. sequentis

textus authorem. De eo egi in *cap. 2. de judiciis.*

(b) *Nondum septennem.* Et ita cum ea matrimonium subsistere non potuit, cum ad illud contrahendum desideretur duodecim anni in feminis, quatuordecim in viris, *cap. continebatur*, ubi dicemus, de *despons. impub.* Nec etiam sponsalia dari poterant, cum ad ea contrahenda septem anni exigantur, *cap. literas, cap. accessit, cap. duo, cap. ad dissolvendum, de despons. impub.* Unde cum ex sponsalibus nullis ob defectum ætatis non oriatur impedimentum publicæ honestatis, *d. cap.*

cap. literas, d. cap. accessit, merito textus iste difficilis visus est juris Interpretibus, & repetentibus hic; siquidem in eo Eugenius decidit, ob impedimentum publicæ honestatis non posse eum, qui nondum septennem puellam desponsavit, ejus consobrinam in uxorem ducere; quam difficultatem ut ipsi dissolvant, varia adduxerunt, ut constat ex adductis à P. Gregorio in presenti. Soto in 4. distinct. 41. quest. unic. art. 2. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 64. Cenedo ad Decretales collect. 19. num. 4. Germon. lib. 2. animadv. cap. 6. Basilius lib. 2. de matrim. cap. 12. à num. 9. Quibus ommissis, ut veram hujus textus interpretationem assignemus, prius ejus casus repetendus est, qui ita contigit: Juvenis sibi nondum septennem puellam desponsavit per verba de futuro, camque in domum traduxit, & affectu maritali pertractavit, ita ut ex translatione in domum rumor oriretur, puellam ejus judicii esse, ut malitia suppleret ætatem, & per consequens habilis ad sponsalia contrahenda crederetur. Juvenis postea puellam defunctam, cum ejus consobrina matrimonium contraxit. Consultus Pontifex respondit, duplici ex causa matrimonium hoc non consistere. Prima, quia ex translatione in domum, & affectu maritali, non levis præsumptio oriebatur, puellam, etsi nondum septennem, ejus tamen prudentiæ fuisse, ut malitia suppleret ætatem, & ita apta ad sponsalia et edebatur, ut præsentit Gloss. in presenti, verbo Dubia, cui ad stipulantur antiquiores, & agnoscit Basil. d. cap. 12. num. 11. qua ex causa, ut suspicor, vulgò pro uxore habebatur. Secunda, quia etsi ætas puellæ repugnaret, ex humana tamen fragilitate, & translatione in domum colligit Eugenius juvenem forsantentasse quod cum ea implere non potuit: in his igitur duobus, quæ æquè ambigua erant, ait Pontifex, tenere debemus id quod certius, & honestius est; argumento legis adoptivæ 14. in fine, de ritu nupt. Illud autem in una, & altera dubitatione verosimilius erat, & quod sponsalia valeret propter deductionem in domum, & mariti affectum; & quod puella propter immaturam ætatem non fuerat corrupta, sed tantum extraordinariè polluta; unde merito concludit Eugenius, matrimonium postea contractum cum consobrina validum non esse, & ab illa separandum propter publicam honestatem. Unde facile cognoscitur ratio quare in presenti specie impedimentum affinitatis non oritur; nam dubium quod in hoc casu emergebat, non erat, an juvenis, quod cum puella tentaverat, peregrisset: id namque Eugenius non dubitavit, immò pro certo habebat; sed tantum ambiguum erat, an tentasset, ut notavit Abbas hic, num. 3. ita scilicet, ut verbum forsant, non ad verbum implere, sed ad verbum tentare, referatur. Quæ verba cum non satis perciperent Hostiens. Cenedus, & Cujacius supra, ea immeritò violarunt. Cum igitur nulla copula intercessisset, & affinitas non aliter contrahi possit nisi copulâ perfectâ, id est per penetrationem in vas naturale semine recepto, cap. lex 27. quest. 2. docet pluribus relatis Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 64. num. 8. Inde apparet impedimentum affinitatis matrimonium sequutum cum consobrina, dirimere non potuisse. Hodie tamen post Tridentinum sess. 24. de reform. matrim. cap. 3. presenti decisioni locus esse non potest. D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. IV.

est, quia ex illo decreto impedimentum publicæ honestatis primum consanguinitatis gradum non egreditur; notarunt Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 68. Barbosa de potestat. Episcop. 3. parte, alleg. 51. num. 182. Germonius lib. 2. animadv. cap. 6.

Illud autem non est omittendum, conatum, de quo in presenti, plerumque extraordinariam pollutionem appellari à Gratiano in cap. nec eam 10. in fine 35. quest. 2. ubi id, quod Pontifex ait, incestum esse impedimentum nuptiis contrahendis, explicat Gratianus incestum tunc committi, si coitus ordine naturæ habitus sit, id est intra vas; non itidem si extraordinariè, id est, extra vas: ut rectè exponunt Gloss. & Turricremata ibi, Sanchez lib. 7. disput. 65. num. 14. Merito ergo in presenti casu conatus juvenis extraordinaria pollutio dici potest, non quia puella præmaturè oppressa fuisset, ut perperam hic docuit Cujac. qui dum aliorum errores notavit, suos detexit; sed quia non servato ordine naturæ, qui quidem exigit, ut pollutio intra vas habeatur, extra vas fuerit admessa, in quo etiam sensu accipiendus est textus in cap. extraordinaria 11. 35. quest. 2. Hæc verò extraordinaria pollutio, si citra maritalem affectum habeatur, non generat ullum impedimentum nuptiis contrahendis inter pollutam, & consanguineos pollutentis. d. cap. extraordinaria, quem textum malè tantum de extraneis accipit Cujac. in presenti: non impedimentum affinitatis, ex defectu copulæ canalæ; non impedimentum publicæ honestatis, quia hoc non nascitur, nisi ex sponsalibus contractis, vel ex maritali affectu, qui vicem illorum subiit, cap. si quis 14. 24. quest. 2. quò de causa in presenti textu, etsi sponsalia valida non præcederent, adhuc tamen propter maritalem affectum, quo juvenis puellam pertractavit, publicæ honestatis ortum fuit impedimentum ad matrimonium dirimendum cum consobrina puellæ, ut rectè præferunt Glossa in dicto cap. extraordinaria, & Turricrem. num. 3. quasi in proposito nihil interfit, an sponsalia contrahantur, an maritalis affectus habeatur. Ex quibus lucem accipit textus difficilis in cap. fraternitati 7. de eo qui cognovit, ubi à matrimonio contracto cum sorore ejus, quam adhuc septennem contractis sponsalibus extraordinariè libidine polluit, vir dividitur; nam extraordinaria libido, quæ indomita, & effrenata in nondum viripotentem grassata est, non potuit impedimentum affinitatis præstare nuptiis contrahendis cum sorore pollutæ; sed tantum publicæ honestatis, si cum maritali affectu esset admessa, ex presenti textu, & d. cap. extraordinaria, à contrario sensu. Cæterum in d. cap. fraternitati, cum valida essent sponsalia cum septenni inita, his potius sponsalibus impedimentum publicæ honestatis, quam extraordinariè libidini adscribitur, ut præferunt, licet non ita explicent, Sotus in d. art. 2. vers. Quod si objicias, Sanchez d. disp. 64. num. 19. qua de causa, ni fallor, parvi Pontifex retulit, an citra maritalem affectum, an cum eo extraordinaria libido esset admessa.

(c) Quamvis atas repugnet. Non desunt tamen exempla sceminarum, quæ in ea infantis ætate virum passæ fuerunt; nam apud Aristophanem in Cerealiis, legitur, mulierem septem tantum

3.
Exponitur
cap. fraternitati, de eo qui cognovit consangu.

4.

annorum viciatam fuisse; & Petronius Arbiter in *Satyrico*, cap. 25. refert Panichidem puellam, quæ nondum septem annos habens, patientiæ mulieris accepit legem; & de juvène D. Hieronymus in *epist. ad Vitalem*, ita inquit: *Domino teste, non mentior: quædam muliercula, cum expositum nutriveret infantem, & instillaret cibos, ac nutritricis officio fungeretur, cubar etq. cum ea parvulus, qui usque ad decimum jam pervenerat annum; accidit, ut plus quam pudicitia patitur se mero ingurgitaret, accensaque libidine obscænis motibus ad coitum duceret infantem. Prima ebrietas, & alterius noctis & cæterarum deinceps fecit consuetudinem, necdum duo menses fuerant evoluti, & ecce femina uterus intumuit.* Hostiensis in *cap. ultimo, de eo qui cognovit consanguin.* quendam puerum undecim annorum vim procreaticam habuisse prodit. Alia similia referunt Petrus Gregor. *lib. 9. synag. cap. 7.* Salas ad *Petronium fol. 88. linea 8.* Costanus *de spons. fol. 75.* Pineda in *sua monarch. lib. 3. cap. 22. §. 4.* Barbosa in *presenti, num 5.* Sed similem immaturum coitum acerbam rem appellavit Tertullianus *de veland. virg. cupidinem immitis uxæ Horatius lib. 2. cantu 5. &*

de eo ita censuit Zosimus lib. 5. histor. Bizant. Imaturam virginem naturæ aliæ connubio trahere nihil aliud est, quam injuriam naturæ facere.

(d) *Tenere debemus.* Cap. ad *audientiam*, cap. significasti, de homicidio: quod principium latè exponit Basil. *lib. 10. de matrim. cap. 15.* & nos illustravimus in *d. cap. audientiam.* Nec obstat, quod si dubium propositum fuit Romano Pontifici, non potuit certa proferri sententia, ex vulgatis iuribus in *cap. grave II. q. 3. cap. habuisset, 33. distinct. cap. final. 30. quest. 5.* atque ita potius suspendi debebat decisio hujus causæ, donec per liquidas probationes de veritate constaret, *cap. de muliere, cap. sicut ex literis 22. hoc titul. ibi: Quod si de his non constat ad plenum, tamdiu cognoscas de causa, donec de his ad plenum sufficienter instruaris. cap. causam, de probat. cap. ex literis, de consanguin. & affin.* nam respondetur, propositum factum in præsentem certum fuisse; dubium tamen tantum vertebatur circa conjunctionem, seu copulam: unde rectè certa potuit proferri sententia ex præsumptione violenta, seu concludente, ut in *cap. afferre, de præsumpt. l. cum de indebito, ff. de probationibus, cum aliis.*

CAPUT IV.

(a) Alexander III.

Ad audientiam nostri Apostolatus pervenit, quod cum Hugo Albertus Papiensis civis filiam suam cuidam filio L. dare vellet uxorem, juravit, quod si ille, cui desponsabatur, eam habere casu aliquo interveniente non posset, alteri filio, quem de alia uxore genuerat, eandem puellam matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore sponsalibus, quidam ad Ecclesiam accedentes, consanguinitatem inter eos esse juramenti interpositis firmaverunt. Ideo que præfatus Hugo eandem foeminam dare alteri filio nititur, ut juravit. Sed quoniam scriptum est, quod (b) sponsam fratris frater habere non potest, d. t. p. A. s. p. m. quat. eum suum implere propositum, quod canonice rationi obviat, non permittas, sed ut pœnitentiam agat de illicito juramento, diligenter admoneas, & ecclesiastica districtione compellas, contra, &c.

NOTÆ.

I. (a) *Alexander III.* Ita legitur in prima collectione, in sexta autem, *Alexander III. Papiensis electo.* Cujacius existimat legendum esse, *Joanni electo Papiensi*; sed cum nullus Papiensis Antistes reperitur temporibus Alexandri III. hujus nominis, vel retrò, sententia Cujacii sustineri nequit; quare rectius Concilius legit, *Alexander III. L. electo Papiensi:* quæ inscriptio probatur primò ex *cap. 4. qui matrimonia accusare, in 1. collect.* ubi dum epigrapha concipitur, *Alexand. III. L. electo Papiensi,* additur pars capituli ad *audientiam*, ut innuatur ibi referri partem præsentis textus. Secundò id suadet ex eo, quia temporibus Alexandri III. per annos 1178. electus fuit in Papiensem Præsulem S. Lanfrancus, quem consecravit Alexander III. ejusque præclaram vitam scripsit Ughel. *rom. 2. Italie, fol. 23.* De Ecclesia Papiensi nonnulla notavi in *cap. 1. de test. cogendis.* Casus autem ita contigit: Hugo quidam cum in animo haberet filiam suam Cajo filio Lucii Titii uxorem dare, juravit, si quo casu eveni-

ret, ne id efficere posset, veluti obstante necessitudinis jure, quod intercedebat inter Cajum Lucii Titii filium, & filiam suam, se eam daturum alteri filio ipsius Lucii Titii ex alia uxore suscepto, cum quo filia sua nullam necessitudinem habebat; & contraxerunt inter se sponsalia verbis præsentibus: sed detectâ postea inter eos cognatione, sponsalia nulla declarata sunt. Quæsitum fuit, an Hugo possit filiam suam nuptui collocare alteri filio ipsius Lucii Titii. Et respondet Pontifex, non posse, propter impedimentum publicæ honestatis ex prædictis sponsalibus ortum.

(b) *Sponsam fratris.* quæ verba exponemus in *cap. final. de divorciis.*

COMMENTARIUM.

EX his duabus decisionibus sequens deducitur assertio: *Ex sponsalibus oritur impedimentum publicæ honestatis inter sponso, & eorum traditum & consanguineos.* Probant eam textus in *cap. si quis desponsaverit 11. cap. qui desponsatam 12. cap. si quis desponsaverit 15. cap. si quis uxorem, it. 27. quest.*